

Den defekta förbrukaren

– några nedslag på Nordisk Folkriksdag 1 – 4 augusti 2014 i Köpenhamn

I början av augusti samlades en grupp nordbor till Nordisk Folkemöte/Folkriksdag i Köpenhamn för att under ett par dagar diskutera demokrati och välfärd under press.

Först ut var Jörgen Goul Andersen, professor i statskunskap vid Ålborgs Universitet, som talade under rubriken *Välfärdsstat eller konkurrensstat?*

Med hög hastighet och stöd på en omfattande mängd diagram, visade han bland annat att Danmark avlägsnat sig från den nordiska modellen. I den ekonomiska krisens kölvatten har de nordiska länderna delvis valt olika lösningar. Goul Andersen skyndade sig emellertid att slå fast att det finns pengar nog att behålla den nordiska samhällsmodellen i Danmark. Den står ekonomiskt stark. Pressen på välfärdsstaten, från de krafter som vill konkurrensutsätta och privatisera skola, vård och omsorg är politisk snarare än ekonomisk.

Enligt Goul Andersen, menar man numera avreformering eller nedskärningar, när man talar om reformer.

Han gick vidare till: Vad utmärker den nordiska samhällsmodellen?

Moderata löneskillnader. Arbetslivet – ”Alla” arbetar (eller har åtminstone ambitionen att göra det). Vi är ”välfärdsstater” det vill säga vi omfördelar skatterna så att alla får del av vård, skola och omsorg, oberoende av var vi bor. Vi har hög social tillit.

Nyliberal människosyn

Efter att ha jämfört de nordiska ländernas förutsättningar med övriga EU-länder och påpekat att vi står ekonomiskt starka, upprepade Goul Andersen att välfärdsstaten är satt under press i Danmark och i övriga Norden, men att det är av politiska skäl snarare än av ekonomiska som Danmark är på väg att avlägsna sig från den traditionella nordiska samhällsmodellen.

Efter Goul Andersens dyna-

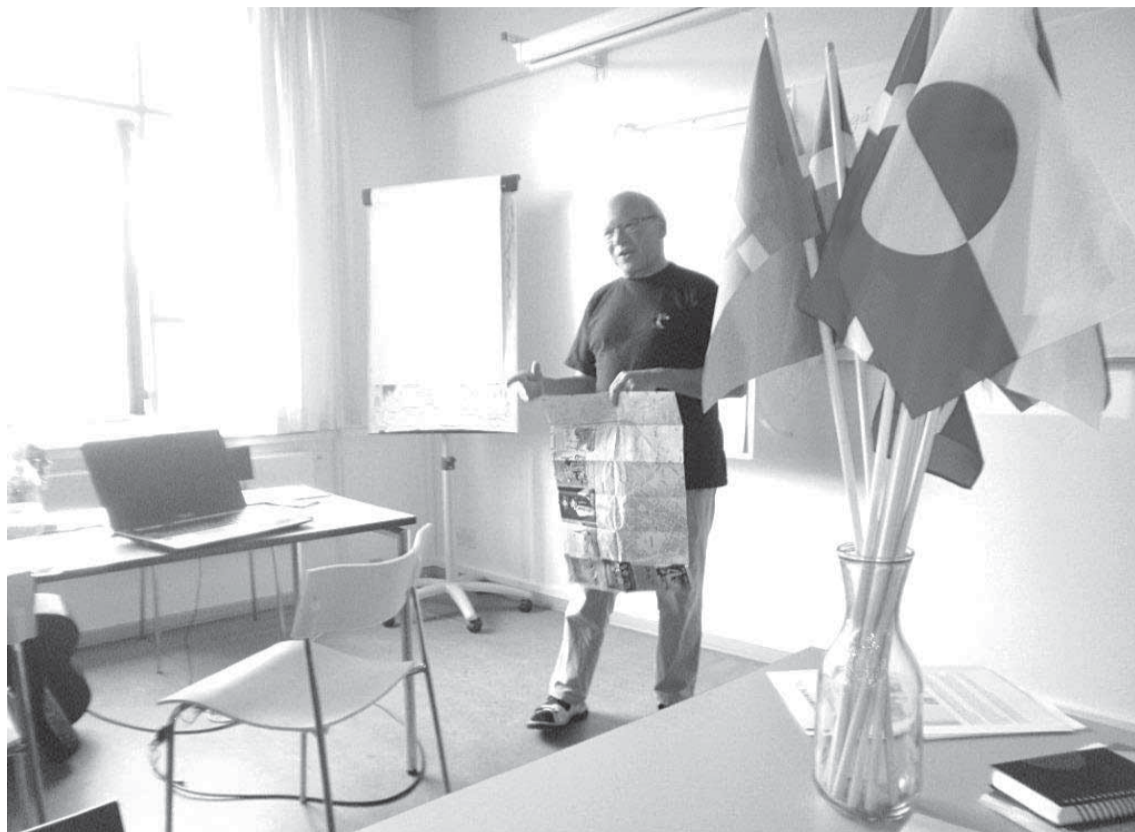
miska framträdande följde Birgit Kirkebeck, professor emeritus i pedagogik, som talade om den människosyn som är betecknande för nyliberalismen.

Särskilt koncentrerade hon sig på behandlingen av fysiskt och psykiskt handikappade och började med att ge en resumé av hur utvecklingen i Danmark gått från tvångsvård och tvångsarbete på stora anstalter i slutet av 1800-talet till mindre stigmatiserande behandling i mindre grupper. Den inkluderande tanken, att de funktionshämmande skulle bo i små enheter, under hemlika förhållanden, växte fram ur oro för överdiagnostisering. Ekonomiska beslut ledde tyvärr till nedrustning av olika former av stödåtgärder i skolan och på de skyddade arbetsplatserna.

I våra dagar lyfts betoningen av medmänsklighet och gemenskap fram. Tyvärr har man de senaste åren åter börjat tala om behandling och boende i större enheter. En försätlig förskjutning i språket kan också noteras, där man bland annat talar mer om individuellt ansvar än om ett samhälleligt kollektivt ansvar. Enligt Birgit Kirkebeck kan man också notera en glidning i värderingsgrundlaget i förhållande till fysiskt och psykiskt handikappade. På en fråga från en deltagare om bakgrunden till denna utveckling, menade föreläsaren att en bidragande orsak är ekonomisk. Kommunerna har nämligen fått större ansvar för byggandet och drivande av boende för funktionshindrade utan ekonomisk kompensation och försöker därför spara pengar på detta sätt. Men en förändrad kultursyn har också vuxit fram. (Välfärdsstat vis- a – vis Konkurrensstat, Pisa 1991)

Produktion till konsumtion

Birgit Kirkebeck citerar Författaren Zygmunt Bauman som påpekar att vi har gått från ett produktionssamhälle, där alla kunde delta, till ett förbrukarsamhälle, där enbart de som har resurser kan vara med.

Jesper Morville, en av de danska arrangörerna, förklarar något för gruppen.

Man har därför börjat tala om den defekta förbrukaren som ett problem i dagens samhälle. En person som inte konsumerar sin beskärda del av de producerade varorna och tjänsterna, anses som suspekt och oansvarig.

Den språkliga dekonstruktionen är också viktig att lägga märke till och försöka motarbeta. Ord som solidaritet och medmänsklighet och uttryck som ”allas lika värde” undviks.

Birgit Kirkebeck anser att det inte är förvånande att aktiv dödshjälp åter blivit populärt att diskutera i Danmark. Fenomenet ligger i linje med en brutalisering av samhällsklimatet.

Så vilka motkrafter kan vi ta till, vi som inte vill se den här utvecklingen fortsätta?

Det är viktigt att ha en ”kämpande ande”, som inte håller tyst utan talar för välfärdssamhällets fördelar.

Vi måste bekämpa marknads-tänkandet inom oss och runt omkring oss. Sträva efter att

bevara vår medmänsklighet och förmåga till kärlek.

Glädjen att umgås

Senare under dagen lyssnade vi till Chefskonsulenten på Kofoeds skole, Ole Meldgaard, som hade valt den provocerande rubriken *Konkurrensstaten kaster dem ud!* Hans föredrag visade sig handla om hur vi kan behandla de fattigaste och mest utsatta i samhället, utifrån Kofoeds skolas egen ideologi – en unik skapelse, grundad 1928 av Hans Christian och Astrid Kofoed

Målet är att eleverna ska bli starkare, duktigare och lyckligare under sin vistelse på Kofoeds skole, där de kan få börja göra nytta och tjäna pengar – i form av den lokala valutan, kofoeddollarn, redan från första stund.

550 elever (augusti 2014) från 90 olika nationer, kan där studera 150 olika ämnen. De kan välja mellan akademiska, kulturella och praktiska ämnen. Den första frågan de får när de kommer till skolan är: Vad har du lust att göra?

Två tredjedelar av eleverna har varit arbetslösa i mer än tio år, berättar Ole Meldgaard.

Hos oss lär de sig något och får på det sättet tillbaka sin självaktning. Vi ser hur de växer i självtillit. Vi fokuserar också på ”socialt umgänge” fortsätter han, på glädjen i att umgås, att se varandra som medmänniskor och inte som konkurrenter.

På frågan hur skolan finansieras, får vi veta att hälften av anslagen kommer från statsbudgeten. Resten från Köpenhamns kommun och andra källor.

Vi vill skapa ett samarbets-samfund, där vi människor ger varandra en hjälpande hand, avslutar Ole Meldgaard. (För

mer information se www.kofoedsskole.dk)

Följande dag fick vi lyssna till ett spännande föredrag av Mats Ehn från Folkhögskolornas samarbetsorgan FOLAC som efter att ha givit oss en kortfattad redogörelse för de karakteristiska dragen hos folkhögskolorna i de olika nordiska länderna, berättade om målet, att bli globala omställningscentra. Ett nordiskt pilotprojekt med den inriktningen har pågått några år, där Ljungskile folkhögskola varit samordnare. De deltagande nordiska folkhögskolorna har stora planer på att axla rollen som ”arena och aktör” både lokalt och globalt. (För mer information se www.folac.se.)

Svenska järnvägsspår

Efter ett magnifikt framträdande av den norska fredsrörelsens, kvinnokampens och SV-politikens grand old lady, Berit Ås, som talade utifrån den norska grundlagens 200 årsjubileum gjorde Folkriksdagen en tvär gir och hamnade på de svenska järnvägsspåren tillsammans med Mikael Nyberg, som skrivit boken *Det stora tågränet* – om avregleringen av den svenska järnvägen och dess konsekvenser. I Danmark pågår för närvarande en häftig debatt om konkurrensutsättning av de danske statsbaner är något positivt eller ej. Mikael framträdande gav ytterligare bränsle åt motståndarna till en sådan avreglering.

I hållande regn avslutades så Folkriksdagen följande dag med en kanaltur och besök på Nordatlantens brygge, där ett par av de gamla packhusen renoverats och blivit säte för Färöarnas och Islands kulturhus.

Den norska fredsrörelsens och kvinnokampens grand old lady, Berit Ås, i "talarstolen."

Gullbjörg Röysli, en av deltagarna, berättar ett äventyr under avskedsmiddag.

Text och foto:
Gunilla Winberg